

Nr 42.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående disposition av till skolväsendet upplåtna byggnader vid Strömsholms hingstdepå m. m.; given Stockholms slott den 6 februari 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Sven Linders.

Utdrag av protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 februari 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDEN, statsråden OLSSON, NOTHIN, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Linders anför:

Redan på 1600-talet fanns vid Strömsholm en skola inrättad för de barn, som hörde till kungl. staterna därstädes (slottet och »stallstaten»). I en av Kungl. Maj:t den 24 februari 1813 fastställd »skolemästareinstruktion vid Strömsholm», föreskrevs, att för Strömsholms stater skulle underhållas en skolmästare, vilken hade att under två terminer om året meddela kostnadsfri undervisning. I den för åren 1889—1909 gällande avlöningsstaten för ämbets- och tjänstemän vid hingstdepån fanns ock upptagen en skol-lärare med kontant lön av 600 kronor jämte bostad m. m.

Efter det folkskoleundervisningen i riket ordnats genom statens försorg, har skolan vid Strömsholm ombildats till en församlingens folkskola; med den nuvarande lärarens anställningsförhållanden har så ordnats, att han antagits som ordinarie folkskollärare i Kolbäckes skoldistrikt, varvid nämnda

belopp av 600 kronor inräknats i hans kontanta lön från skoldistriktet. Från hingstdepån åtnjuter han därjämte fri bostad med bränsle och planteringsland ävensom »två stycken kofoder».

Vissa skollokaler vid Strömsholm hava, på sätt av det följande framgår, jämväl tillhandahållits på stuteriväsendets bekostnad.

Stuteripersonalen — liksom ock slottspersonalen — är sedan gammalt befriad från att i vanlig ordning deltaga i kostnaden för församlingens skolväsen. Frågan härom har varit föremål för prövning av regeringsrätten, som, på given anledning, i utslag den 31 mars 1910 uttalat, att det understöd, skolväsendet inom Kolbäcks församling hittills åtnjutit från Strömsholms hingstdepå, måste anses såsom ett för Strömsholms slotts- och stuteripersonals räkning av staten lämnat bidrag till bestridande av kostnaden för detta skolväsen, vadan samma personal så länge berörda bidrag utginge och av församlingen uppbures icke borde betungas med avgifter för skolväsendet i vidare mån än för så vitt bidraget icke motsvarade vad av kostnaden för skolväsendet inom församlingen belöpte å berörda personal.

Vid 1909 års lönereglering för depåpersonalen uppfördes anslaget till skollärare å övergångsstat. Orsaken härtill var, att frågan om ändring i nuvarande förhållanden beträffande skolläraryrket vid Strömsholm ansågs böra göras till föremål för särskild utredning. Vid den nya lönereglering för depåpersonalen, som beslutades vid 1923 års riksdag, uppfördes skolläraren likaledes å övergångsstat med oförändrad kontant lön av 600 kroffor jämte naturaförmåner.

Den sålunda i sammanhang med 1909 års lönereglering för depåpersonalen väckta frågan rörande en omläggning av skolväsendet vid Strömsholm har sedan över ett tiotal år tillbaka varit föremål för utredning. Närmaste anledningen till denna utrednings igångsättande var en framställning i ämnet av 1912 års riksdag (skr. nr 9, punkt 8). Med föranledande av vissa i väckt motion framställda erinringar mot den förmån i form av befrielse från bidrag till skolväsendet, vilken sedan gammalt tillkommit depåpersonalen vid Strömsholm, framhöll riksdagen, bland annat, hurusom den form, vari nämnda förmån utginge, efter nuvarande förhållanden syntes mindre lämplig, samt anhöll, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning i ämnet samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Sedan Kungl. Maj:t den 10 juni 1912 anbefallt stuteriöverstyrelsen att, med behörigt iakttagande av i motionen och av riksdagen i ämnet framhållna synpunkter, verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med den av riksdagen begärda utredningen, lät stuteriöverstyrelsen genom dåvarande chefen för Strömsholms hingstdepå verkställa sådan utredning, varefter styrelsen, med överlämnande av densamma, i skrivelse den 28 februari 1913 hemställde, att utredningen för det dåvarande icke måtte

föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Såsom skäl härför åberopades de då föreliggande planerna på en överflyttning av hingstdepåns personal till ett föreslaget statsstuteri å Ottenby.

Efter det att utlåtande i ärendet sedermera den 26 mars 1915 avgivits av statskontoret, som därvid till Kungl. Maj:t överlämnade ett från länsstyrelsen i Västmanlands län införskaffat yttrande jämte ett därvid fogat, av å kyrkostämma med Kolbäcks församling utsedda delegerade avgivet utlåtande i ärendet, anbefalldes stuteriöverstyrelsen genom remiss den 18 september 1922 att avgiva förnyat utlåtande i ärendet.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 augusti 1923 avgav stuteriöverstyrelsen det infordrade utlåtandet. Styrelsen anmälde därvid, att nuvarande innehavaren av den i gällande övergångsavlöningsstat för Strömsholms hingstdepå upptagna skollärbefattningen komme att inträda i pensionsåldern den 25 mars 1925, samt hemställde, att Kungl. Maj:t måtte dels föreslå riksdagen, att övergångsavlöningsstaten för skolläraryn vid hingstdepån skulle upphöra att gälla vid nuvarande tjänstinnehavarens avgång, dels ock uppdraga åt styrelsen att med Kolbäcks församling träffa preliminär överenskommelse om, i vad mån och på vilka villkor de till skolväsendet vid Strömsholm upplåtna byggnader och tomter finge övertagas av församlingen och att därefter underställa detta förslag Kungl. Maj:ts prövning.

Efter det utlåtanden i ärendet avgivits dels ånyo av statskontoret dels ock av skolöverstyrelsen, anbefalldes Kungl. Maj:t den 7 februari 1924 stuteriöverstyrelsen att inkomma med förslag rörande Kolbäcks församlings övertagande av de till skolväsendet vid Strömsholm upplåtna byggnader och tomter.

Med utlåtande den 16 december 1924 har stuteriöverstyrelsen överlämnat en mellan t. f. chefen för Strömsholms hingstdepå och Kolbäcks församling träffad, av församlingen vid kyrkostämma den 30 november 1924 godkänd preliminär överenskommelse om överlåtelse till församlingen dels med äganderätt av skolhuset vid Strömsholm och vissa andra därtill belägna byggnader dels ock med nyttjanderätt av visst å en av distriktslantmätaren Ragnar Grebius den 27 november 1924 upprättad karta angivet tomtområde om 1.07 hektar, att av församlingen innehavas så länge det samma användes för församlingens skolväsende. Rörande det närmare innehållet av denna överenskommelse har stuteriöverstyrelsen anført, bland annat, följande:

»Det mellan t. f. depåchefen och församlingen träffade preliminära avtalet innebär, såsom av handlingarna inhämtas, att till församlingen skulle under nyttjanderätt och utan avgäld upplåtas det område om 1.07 hektar, som finnes angivet å en den 27 november 1924 dagtecknad, av distriktslantmätaren Ragnar Grebius upprättad karta. Det bör här anmärkas, att detta område innefattar vida större areal än det för närvarande åt skolväsendet vid Strömsholm upplåtna, vilket nämligen utgöres av de å kartan med litt.

A och B betecknade tomterna om tillsammans allenast 0.4555 hektar. Då emellertid utrymme erfordras för att framdeles å skoltomten uppföra ännu ett skolhus för den nu i ett depån tillhörigt, utom tomtområdet beläget hus inrymda småskolan samt för att å tomten jämväl bereda ytterligare bostäder för lärare och städerska, anser sig stuteriöverstyrelsen böra tillstyrka upplåtelse av den ifrågasatta utvidgade tomten, helst som det område, varmed tomten kommer att överskjuta den nuvarande, icke är eller synes komma att bli behöfligt för hingstdepån. Den enda anmärkning, som skulle kunna framställas, är, att en del av gränslinjen åt öster avskär ett stycke (ägofiguren 17) av den utav bokhållaren vid depån hittills disponerade trädgården, men då bokhållarbefattningen för närvarande icke är besatt med ordinarie innehavare och dessutom den med befattningen förut förenade förmånen av fri trädgård numera är begränsad till rätt för bokhållaren att mot viss av styrelsen bestämd hyra disponera bostad och det trädgårdsland, som kan för honom avses, torde denna omständighet icke böra utgöra hinder för godkännande av den föreslagna gränslinjen.

Vad angår frågan, huruvida markupplåtelsen bör ske under ägande- eller nyttjanderätt, synes det visserligen som om det för församlingen skulle vara mest önskvärt att erhålla bifall till sin enligt kyrkostämmoprotokollet den 26 oktober 1924 alternativt framställda anhållan att få området till sig upplåtet med äganderätt, men då t. f. depåchefens uttalande om önskvärdheten att staten bibehåller äganderätten till området för att därigenom tillförsäkra sig, att detsamma med därå varande byggnader icke upplåtes för andra ändamål, som kunna på ett eller annat sätt verka störande för statens institutioner på platsen, torde böra i viss mån beaktas, anser sig stuteriöverstyrelsen icke böra ifrågasätta annat än att upplåtelsen sker under nyttjanderätt, som dock givetvis bör utan inskränkande villkor äga bestånd, så länge området och byggnaderna användas för skolväsendet.

De å området befintliga byggnaderna, vilkas lägen finnas å kartan betecknade och som äro närmare angivna i det vid t. f. depåchefens skrivelse den 2 december 1924 fogade beskrivnings- och värderingsinstrumentet, äro upplådde i två grupper, nämligen dels sådana byggnader, som hittills varit upplåtna till skolväsendet, och dels sådana, som förut icke varit använda för detta ändamål.

Till den förra gruppen höra:

skollhuset	värde kronor	6,144
skollärbostaden	» »	5,964
visthusboden	» »	290
tvättstugan	» »	150
samt en utom tomtgränsen befintlig loge, som skall nedrivnas och borttagas,	» »	150
	summa kronor	12,698.

Till den senare gruppen höra:

nattvaktsbostaden	värde kronor	1,350
bodbyggnad	» »	300
änkan Lindholms bostadsbyggnad	» »	600
bodbyggnad med källare	» »	100
stall och ladugårdsbyggnad	» »	1,200
	summa kronor	3,550.

Enligt den preliminära överenskommelsen skulle byggnaderna inom första gruppen lösas av församlingen med omkring 60 procent av deras uppskattade värde eller 7,500 kronor samt de övriga byggnaderna efter här ovan angivna värde av 3,550 kronor.

Stuteriöverstyrelsen anser visserligen, att den föreslagna lösesumman för de hittills till skoländamål använda byggnaderna är låg, men har dock efter övervägande av de å frågan inverkan omständigheterna av olika slag ansett sig böra tillstyrka bifall till den preliminära överenskommelsen jämväl i denna del.

Mot vad överenskommelsen i övrigt innehåller har stuteriöverstyrelsen intet att erinra.

T. f. depåchefen har föreslagit, att vid bifall till den gjorda framställningen den för byggnaderna inflytande köpeskillingen, 11,050 kronor, måtte få användas till bekostande av en del mycket önskvärda grundförbättringar och byggnadsreparationer å hingstdepån, såsom täckdikning, utförande av vattenledning till de bostadsbyggnader, som sakna sådan, samt slutligen omboning och reparation av en del äldre, bristfälliga byggnader. Stuteriöverstyrelsen finner skäl tillstyrka bifall till detta förslag, under förbehåll att medlen ställas till styrelsens förfogande att användas för angivna ändamål enligt kostnadsförslag, som kan bli av styrelsen godkänt.»

Statskontoret har i utlåtande den 12 januari 1925 förklarat sig icke hava något att erinra mot lösenbeloppen, tillhoppa 11,050 kronor, eller mot deras disposition till vissa förbättringar och reparationer vid depån.

Enligt myndigheternas mening är någon ersättning till vederbörande befattningshavare vid Strömsholm för de kommunala avgifter, som vid en nyordning av skolväsendet därstädes skulle komma att påföras dem men från vilka de hittills varit befriade, icke påkallad. Statskontoret har i detta avseende i utlåtande den 19 oktober 1923 anfört följande.

Beträffande frågan huruvida personalen vid hingstdepån borde erhålla ersättning för de avgifter till Kolbäcks församlings skolväsen, som kunde komma att påföras densamma, sedan ifrågavarande av statsverket lämnade bidrag till skollärares avlöning upphört att utgå, hade väl statskontoret i utlåtande den 26 mars 1915 uttalat, att sådan ersättning borde utgå till dåvarande personal vid hingstdepån så länge den kvarstode i tjänst. Då personalen vid hingstdepån icke kunde anses hava blivit tillförsäkrad någon rätt i berörda hänseende, torde statskontorets uttalande, som i varje fall icke kunde hava avsett hingstdepåns betjäning, vilken endast anställdes för ett år i sänder, hava förestavats av billighetsskäl. Sedermera hade emellertid en ny avlöningsstat fastställts för personalen med avsevärt förhöjda avlöningsförmåner, och billighetsskäl torde därför icke kunna tillmätas samma betydelse som förut. Statskontoret ansåge sig på grund härav kunna ansluta sig till den av stuteriöverstyrelsen uttalade uppfattning, att dylik ersättning icke borde ifrågakomma beträffande personalen vid hingstdepån och givetvis än mindre i fråga om slottspersonalen vid Strömsholms slott. Uteslutande ur övergångsavlöningsstaten av de för skolläraren upptagna avlöningsförmånerna torde därför icke böra påkalla några särskilda åtgärder från statsverkets sida.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, utgår allttjämt från stuteri-*Departements-* väsendet bidrag kontant och in natura till bekostande av utgifterna för *chefen.*

skolväsendet vid Strömsholm, medan å andra sidan vissa statsbefattningshavare därstädes äro befriade från att erlægga eljest i detta avseende till kommunen utgående avgifter. Att ingen avveckling av dessa undantagsförhållanden tidigare ägt rum har bland annat berott på, att det befunnits lämpligt först avvakta den nuvarande skollärarens avgång, innan någon omläggning företogs. Den 25 mars 1925 inträder emellertid ifrågavarande befattningshavare i pensionsåldern.

Det förslag till uppgörelse, som efter förhandlingar mellan t. f. depåchefen och Kolbäcks skoldistrikt nu ävägabragts, är grundat på den förutsättningen, att intet särskilt bidrag till skolväsendet från hingstdepån vidare skall ifrågakomma samt att kommunen i stället hädanefter skall äga i vanlig ordning uppbära avgifter till skolväsendet jämväl från den nu härifrån undantagna statsanställda personalen.

Jag vill tillstyrka, att förevarande förslag från statens sida antages. Vad särskilt angår den ifrågasatta tomtupplåtelsen, vill jag erinra, att ett flertal dylika upplåtelser under liknande nyttjanderätt tidigare förekommit från kronoegendomar, stående under domänstyrelsens förvaltning.

Ej heller har jag velat motsätta mig depåchefens av stuteriöverstyrelsen och statskontoret tillstyrkta förslag, att inflytande lösenbelopp må användas till grundförbättringar och byggnadsreparationer vid depån, varvid jag dock förutsätter, att de närmare planerna härför i sinom tid underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Av ett godkännande av ifrågavarande förslag bör följa, att i övergångsavlöningsstat upptagna löneförmåner för skolläraren vid Strömsholms hingstdepå icke skola efter nuvarande befattningshavarens avgång vidare utgå. I likhet med stuteriöverstyrelsen och statskontoret anser även jag, att ersättning till personalen vid hingstdepån för de avgifter till Kolbäcks församlings skolväsen, som kunna komma att påföras densamma sedan omförmälda statsbidrag till skollärarens avlöning upphört att utgå, icke bör ifrågakomma.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels medgiva,

1) att ett till Strömsholms hingstdepå hörande, å en den 27 november 1924 dagtecknad, av distriktslantmätaren Ragnar Grebius upprättad karta närmare angivet område om 1.07 hektar må upplåtas till Kolbäcks församling att utan avgäld under nyttjanderätt innehavas, så länge det användes för församlingens skolväsende,

2) att de å området varande byggnader, vilka hittills använts till skola och skollärbostad, samt därtill hörande visthusbod, tvättstuga och loge må av församlingen med äganderätt omedelbart övertagas mot en lösesumma av 7,500 kronor,

3) att övriga å området befintliga byggnader må likaledes med äganderätt övertagas av församlingen mot en lösesumma av 3,550 kronor med rätt för

församlingen att tillträda dem å de tider, som äro angivna i en mellan t. f. chefen för Strömsholms hingstdepå och Kolbäcks församling träffad, i protokoll, hållet vid kyrkostämman med Kolbäcks församling den 30 november 1924, intagen preliminär överenskommelse, samt

4) att de inflytande lösesummorna må efter närmare beprövande av Kungl. Maj:t användas till grundförbättringar och byggnadsreparationer å Strömsholms hingstdepå;

dels ock, vid bifall till vad under 1—3 föreslagits, förklara, att de i övergångsavlöningsstat för Strömsholms hingstdepå för skolläraren därstädes upptagna avlöningsförmåner icke skola efter nuvarande befattningshavarens avgång vidare utgå.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Rune Thygesen.